

שנינו במשנה: במדינה אומר אותה שלש ברכות, ובמקדש ברכה אחת:

מבאר הגמרא: וכל כך למה, שבמקדש מ-ב אומרין אותה ברכה אחת! (1)

לפי שאין עונין אמן במקדש.

תנו רבנן:

מנין שאין עונין אמן במקדש?

שנאמר בתפלת עזרא בבית שני: "קומו ברכו את ה' אלהיכם, מן העולם ועד העולם, ויברכו שם כבודך, ומרומם על כל ברכה ותהלה":

"קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם": (2) כאשר תברכו את ה' במקדש, כך תאמרו: "ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם, ברוך מגן אברהם [או מחיה המתים]". (3)

"ויברכו שם כבודך": כאשר ישמעו העם את ברכת ה', יאמרו: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

כאשר כשרים הם, והוא קורא אותם "אחי" ולא "עמי". (8)

רבנן אמרי, מהכא יש ללמוד שלעולם תהא אימת ציבור עליך:

דתנו רבנן: אין הכהנים רשאים לעלות בסנדליהם לדוכן, וזהו אחת מתשע תקנות שהתקין רבן יוחנן בן זכאי.

והרי מאי טעמא אינם עולים בסנדליהם? וכי לאו משום "כבוד צבור", שלא יראו את סנדליהם עם הטיט שעליהם, בשעה שהם נושאים את כפיהם, ושולי גלימתם אינה מכסה שוב את סנדליהם!?

אמר רב אשי: לא זה הטעם; אלא:

התם הוא משום דילמא מפסקא רצועה בסנדלו [שמא תיפסק רצועה בסנדלו], ומתבייש הוא בכך, ובשעה שאחיו הכהנים מברכים את העם, הדר איהו ואזיל למיקטריה, [ישב הוא לקשור את הרצועה], ומתוך שאינו מברך את העם, אמרי הציבור: ודאי בן גרושה ובן חלוצה הוא, ואינו כהן הראוי לעלות לדוכן.

עונין אמן במקדש שנאמר קומו ברכו וכו' ". ולפי המבואר שם היה משמע, שצריך לומר כאן: "תנו רבנן: וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש, ומנין שאין עונין אמן במקדש וכו'"; וצ"ע, ומיהו הלשון בתענית אף הוא מגומגם.

2. הפסוק הוגה על פי הכתוב כמו שהעיר הרש"ש.

3. נוסח הברכה נכתב על פי הגמרא בתענית טז

8. כן פירש רש"י, אבל המהרש"א כתב שהוא דחוק; ופירש, שהלימוד הוא ממה שקם דוד על רגליו, ראה שם, והמשך דברי הגמרא על אחי ועמי, הוא כדרך התלמוד, שמבאר את הפסוק, כיון שהביאו.

1. נתבאר על פי רש"י; אך הנה מצינו בתענית טז ב בברייתא: "אבל במקדש היו אומרים, ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל, ולא היו עונין אחריו אמן, וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש, ומנין שאין

ב. בגמר עבודת יום הכפורים, קורא הכהן הגדול בספר תורה שלש פרשיות מענין יום הכפורים, שתי פרשיות מתוך הספר והאחת בעל פה, וכפי שיתבאר במשנתנו; ומקור לקריאה זו פירש רש"י ביומא סח ב, שהוא נלמד מהמלואים של אהרן ובניו, שבתחילתם קרא משה את כל פרשת המילואים [כמבואר ביומא ה ב וברש"י שם ד"ה מקרא], ונראה שהוא סובר שקריאה זו מדאורייתא היא; ובגמר הקריאה הרי הוא מברך שמונה ברכות, וכפי שיתבאר במשנתנו.

ג. פשוטן של דברים הוא, כי "ברכות כהן

ומנין שעל כל ברכה וברכה, תתן לו תהילה" [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"], ולא תהילה אחת בסוף הברכות כולן? (4)

שנאמר: "ויברכו שם כבודך, ומרומם על כל ברכה ותהלה", ומשמע: על כל ברכה וברכה, תן לו תהלה. (5)

א. המשנה הבאה ממשיכה בביאור המצוות שנשנו במשנה הראשונה בפרק זה, שהן נאמרות בלשון הקודש, ובין אותן מצוות שנינו: "ברכות כהן גדול"; ודיני משנתנו מבוארים גם במשנה יומא סח ב, והיא תתבאר כאן גם על פי דברי רש"י שם.

5. תוספת ביאור בענין עניית "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד":

א. הקשו התוספות: והלא היו עונים בשכמל"ו על שמיעת השם הקדוש, כמו ששנינו ביומא גבי הזכרת השם של הכהן הגדול ביוהכ"פ; כלומר: וברכת כהנים במקדש אף היא בשם המפורש, ויש הפסק בין הברכות במקדש, ולמה היא ברכה אחת!!? ותירצו, דשמא לא היו עונים בסוף הברכה, אלא מיד בשמיעת השם.

וראה תוספת ביאור בתירוצם ב"הערות".

ב. למדנו מקושייתם ומתירוצם, שהדין האמור בברייתא, אינו שייך בברכת כהנים, שאם לא כן, היה להם להקשות מהברייתא, וגם תירוצם אינו שייך בברייתא שהרי אמרו "על כל ברכה תהילה", ולא על הזכרת השם.

ג. וביאור דבריהם הוא, שהרא"ש בסוף מסכת תמיד ד"ה וברכו, הקשה: "ואם תאמר [למה היא ברכה אחת], והרי עונה בשכמל"ו, [פירוש, כמבואר בברייתא]!!? יש לומר, כיון דברכת כהנים אינה כי אם לברך את ישראל לא היו עונים בשכמל"ו; ואף על פי שביהכ"פ היו עונים [פירוש: בהגדרה וביודי שאינם ברכה,

ב; ובנוסח הגמרא שם ורש"י כאן, אין אומרים: "ברוך אתה ה' וגו'", אך ברש"י תענית טז ב ד"ה אבל במקדש, נזכר גם אתה.

4. הנה נוסח הברייתא כפי שהיא לפנינו, אינה מובנת בפשוטה, שהרי שואל תחילה: מנין שאין עונין אמן במקדש, ומביא את תחילת הפסוק שאין בו תשובה לשאלה, ושוב שואל: ומנין וכו'.

והנוסח בברכות סג א הוא: ומנין שאין עונין אמן במקדש, שנאמר: "קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם", ואומר: "ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה, [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] — עונים; והמברך אומר: ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם, רש"י; יכול כל הברכות כולן תהא להן תהלה אחת שיענו פעם אחת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, רש"י], תלמוד לומר: "ומרומם על כל ברכה ותהלה", על כל ברכה וברכה תן לו תהלה", וכעין זה בתענית טז ב. ומיראת הגהת הספרים במכילתין, נכתב הנוסח כמו שהוא, ונתבאר על דרך הנוסח שבברכות ובתענית.

אך לדעת ה"תוספות יום טוב" ברכות כהן גדול היינו הקריאה ולא הברכות.⁽⁶⁾

מתניתין:

ברכות כהן גדול כיצד:

גדול הנאמרות רק בלשון הקודש, היינו הברכות, אבל הקריאה עצמה אם היא בלשון הקודש, תלוי דינה במה שדנו בגמרא לעיל לג א א אם כל התורה בלשון הקודש נאמרה או בכל לשון, דהיינו: אם קוראים בבית הכנסת בלשון הקודש או בכל לשון,

אחר, ונלמד מן הפסוק "ויברכו שם כבודך וגו'".

6. תוכן דברי ה"תוספות יום טוב" הם, שהוקשה לו מנין שאין אומרים את הברכות אלא בלשון הקודש; ולכן פירש, שאכן הברכות נאמרות בכל לשון, אלא הקריאה היא שנאמרת בלשון הקודש, "ועל זה אין צריך ראייה כלל, דכיון שהוא קורא בספר תורה והיא אינה כתובה אלא בלשון הקודש [פירושו: ואם יקרא בשאר לשונות הרי זה כקריאה בעל פה, ראה הלכות מגילה סימן תרצ ט, וב"משנה ברורה" סק"ל], וקיימא לן נמי דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה, מבואר שכשהיה קורא בלשון הקודש היה קורא".

ונתקשו בדבריו:

א. אם פשוט הוא שאין קריאה אלא בלשון הקודש, אם כן מה דנה הגמרא לעיל לג א א אם קורין בבית הכנסת בכל לשון או בלשון הקודש?!

ב. הרי פרשה אחת היה קורא בלאו הכי בעל פה, ומנין שאין היא נאמרת אלא בלשון הקודש?!

ג. הרי פסק הרמב"ם [תפילין א יט] שספר תורה נכתב אף בלשון יונית, וראה רש"ש.

ד. הרי כתבו התוספות בבבא קמא ד ב ד"ה כדמתרגם רב יוסף, שלתרגם את האמור בתורה מותר בעל פה, ואין בזה משום "דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה".

וב"תוספות יום טוב" הביא ראייה לדבריו

ואף ברכת כהנים היא בשם המפורש?! זה משום חשיבות היום שהוא (זה) [זמן] סליחה ומחילה וכפרה".

ד. וב"תוספות יום טוב" כאן ד"ה ובמקדש, כתב סברא אחרת שאין עונים בשכמל"ו, שהוא משום שאין אומרים אותו אלא כשמברכים "ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם", ובברכת כהנים שלא אמרו כן, לא היו עונים בשכמל"ו. [והוסיף לבאר, שאם כן יהיו עונים אמן, היות ועיקר הטעם שאין עונין אמן במקדש, הוא משום שהיו עונים בשכמל"ו?! ותירץ: כיון שאין עניית אמן במקדש בשאר ברכות לא רצו לשנות. ומיהו לדעת הרא"ש אי אפשר לומר כן].

ה. ובזה מתבארים דברי התוספות, שמהברייתא לא קשה, כתירוצו הרא"ש או ה"תוספות יום טוב", אלא שיש דין נוסף של עניית בשכמל"ו על הזכרת השם, ותירצו מה שתירצו כי לא ניחא להם כהרא"ש שהוא דין מסוים ביוהכ"פ; וכן הבין את דבריהם ה"תוספות יום טוב".

ו. ויש מי שהוסיף בזה, שברש"י בתחילת "האזינו" על הפסוק "כי שם ה' אקרא הו גודל לאלהינו", כתב: "כשאקרא ואזכיר שם ה' אתם הו גודל לאלהינו וברכו שמו, מכאן אמרו שעונין בשכמל"ו אחר ברכה שבמקדש"; והתוספות סוברים, שדין זה אינו משום ברכה [כרש"י], אלא משום "שם ה' אקרא", ודין הזכרת בשכמל"ו על ברכה במקדש הוא דין

המועדות, (13) עד: "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל", ובתוך פרשת המועדות גם פרשת יום הכפורים, וכמו שנאמר שם: "אך בעשור לחודש השביעי הזה יום הכפורים".

וקודם שקורא הכהן הגדול את הפרשה השלישית, הרי הוא גולל את ספר התורה, ומניחה בחיקו, כי את הפרשה השלישית אינו קורא מן הספר אלא בעל פה.

ואומר לעם: "יתר ממה שקריתי לפניכם — בענין היום — כתוב כאן [בספר התורה]", כלומר: אל תחשבו כי מאחר שאת הפרשה השלישית של ענין היום אקרא לפניכם על פה, ודאי ספר תורה זה חסר את אותה הפרשה, אין הדבר כן, כי בספר כתוב מענין היום יותר ממה שקריתי לפניכם עד עתה.

לאחר שכלתה עבודת יום הכפורים, הרי חזן [שמש] (7) בית הכנסת שהיה סמוך לעזרה בהר הבית, נוטל ספר תורה, (8) ונותנה לו לראש הכנסת, (9) וראש הכנסת נותנה לסגן הכהן הגדול, (10) והסגן נותנה לכהן גדול.

וכהן גדול עומד (11) ומקבל את ספר התורה, וקורא לפניהם שלש פרשיות בתורה המדברות מענין יום הכפורים:

א. בפרשת "אחרי מות" מתחלתה וכל פרק טז עד "ויעש כאשר צוה ה' את משה", ופרשה זו היא סדר עבודת יום הכפורים.

ב. ופרשת "אך בעשור", כלומר: קורא בפרשת אמור [ויקרא כב כו]: "מ'וידבר ה' אל משה לאמר שור או כשב", (12) הסמוך לפרשת המועדות; וקורא את כל פרשת

ולקודש הקדשים! וראה "שמועת חיים" על יומא עמוד ש ד"ה והנה].

9. הסגן הוא מי שהוכן להיות במקום הכהן הגדול, אם יארע בו פסול.

10. ראש הכנסת הוא מי שעל פיו נחתכין דברי בית הכנסת, מי יפטר בנביא, ומי יפרוס על שמע, ומי ירד לפני התיבה.

11. ראה בהגהות הב"ח במשנה ביומא סח ב, וב"שמועת חיים" על יומא פרק שביעי סימן א, אם גם הקריאה היתה בעמידה, או קבלת הספר בלבד.

12. נתבאר על פי רש"י; אך לשון הרמב"ם [עבודת יוהכ"פ ג י] הוא: "ואך בעשור שבפרשת המועדות עד סוף הענין".

13. כן נראה מלשון הרמב"ם [עבודת יוהכ"פ ג

מדברי הרמב"ם, וראה מה שכתב על ראייתו ב"הערות"; וראה עוד ב"שמועת חיים" על יומא פרק שביעי סימן ג שהביא מי שחלק על ה"תוספות יום טוב" ונתן טעם למה נאמרם הברכות בלשון הקודש, ראה שם.

7. חזן הכנסת, הוא השמש שטורח עיסקי בית הכנסת עליו, להכניס ולהוציא, ולהפשיט את ארון הקודש מהבגדים הנאים שמכסים אותו בו, ולהכין הכל.

8. בבבא בתרא יד ב איתא: "ספר עזרה וכו'", ופירש"י שהוא הספר שכתב משה, ובו קורא כהן גדול ביום הכפורים; וב"סדר יומא" עמוד ריט הביא מה"חזון איש", שלרש"י, נכנס לקודש הקדשים כדי להוציא, ובבית ראשון בלבד, אבל בבית שני נראה שלא היה להם ספר תורה של משה, אלא היה להם ספר תורה מיוחד. וראה עוד מה שהביא שם ב"סדר יומא". [ובפשוטו ודאי לא היה כן בבית שני, כי מה לשמש הכנסת

לך, עד "הטוב לך להודות"; והטעם שמברכים אותה, הוא משום שהודאה סמוכה לעבודה, וכמו שנאמר: "זוכח תודה יכבדנני", ומשמע: אחר העבודה תודה, והיא "הודאה".

ד. ועל מחילת העוון, היא ברכת "אתה בחרתנו" שאנו אומרים בתפילת יום הכפורים עד סוף הברכה.⁽¹⁸⁾

ועל המקדש, כלומר: מתפלל על המקדש,⁽¹⁹⁾ ומסיים "ברוך אשר בחר במקדש".⁽²⁰⁾

ו. ועל ישראל, מתפלל על ישראל,⁽²¹⁾ וחותרם "ברוך הבוחר בעמו ישראל".⁽²²⁾

ז. ועל הכהנים, מתפלל על הכהנים,⁽²³⁾

ג. "ובעשור לחודש השביעי הזה" שבחומש הפקודים⁽¹⁴⁾ — היא פרשת המוספין של יום הכפורים בפרשת פנחס — קורא הכהן הגדול בעל פה.⁽¹⁵⁾

ומברך עליה [על הקריאה] שמונה ברכות:

א. על התורה, היא הברכה שמברכים בכל קריאת התורה לאחריה: "אשר נתן לנו תורת אמת".⁽¹⁶⁾

ב. ועל העבודה, "רצה בעמך ישראל ותרצה העבודה בדביר ביתך וכו'"⁽¹⁷⁾ ברוך שאתך לבדך ביראה נעבוד; ומברך כן בשביל העבודה שעבד.

ג. ועל ההודיה, היא ברכת "מודים אנחנו

הוא: "ואשי ישראל ותפלתם באהבה תקבל ברצון ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך", אלא שהסיום לא נתבאר, שהרי בפשוטו לא אמרו: "ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים".

18. כן פירש רש"י כאן, אבל מדברי רש"י ביומא סח ב, נראה, שאינו מתחיל מ"אתה בחרתנו", אלא מ"אלהינו ואלהי אבותינו מחול לעוונותינו ביום הכפורים הזה".

19. "יהיה עניינה שיעמוד המקדש ושכינה בתוכו", רמב"ם.

20. ברש"י ביומא סח ב "שבחר במקדש".

21. "עניינה, שיושיע ה' את ישראל ולא יסור מהן מלך", רמב"ם.

22. ברש"י ביומא סח ב: "שבחר בעמו ישראל".

23. "עניינה שירצה המקום מעשיהם ועבודתם ויברכם", רמב"ם.

י, שכתב: "ואך בעשור שבפרשת המועדות עד סוף העניין".

14. ספר במדבר נקרא "חומש הפקודים" מפני שהוא מתחיל לדבר במניינן של ישראל.

15. א. פירש רש"י: כי היות והפרשה היא רחוקה מפרשת אמור שקרא בה, נמצא שיגמור המתורגמן לתרגם את הקריאה שבפרשת אמור, קודם שיספיק לגלול את הספר לפרשה השלישית, ואין זה כבוד הציבור; וכמבואר בגמרא שאין מדלגין בכדי שיפסוק המתורגמן; וראה בגמרא לקמן מא א: "וליכרכיה לספר וליקרי", ובמה שיתבאר שם בהערה.

ב. ואם תאמר: והרי דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה, ראה תוספות ישנים יומא ע א, וב"סדר יומא" עמוד רכ אות יב.

16. ובדין ברכת התורה לפנייה, ראה "גבורת ארי" יומא סח ב ד"ה וכהן, וראה מה שיש להעיר על דבריו, לקמן מא א הערה 3, והערה 5.

17. כנראה המשך הברכה אחרי "בדביר ביתך"

אמר אביי: אין מכאן הוכחה, כי כולה [כל מה שעושים שם] משום כבודו של כהן גדול הוא, שעל ידי זה מתיקר הכהן הגדול שמראים את מעלותיו זה למעלה מזה.

שנינו במשנה: וכהן גדול עומד ומקבל וקורא:

ודייקנן: מדשנינו שהכהן גדול "עומד" כדי לקבל את ספר התורה, מכלל דעד עכשיו יושב הוא?!

וקא סלקא דעתין שקריאת הכהן הגדול היתה בעזרה, ולפיכך מקשינן:

והאמר רב: "אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד".⁽²⁶⁾

וחותם: "ברוך שבחר בזרעו של אהרן".⁽²⁴⁾

ח. ועל ירושלים.⁽²⁵⁾

ועל שאר התפלה, מפרש לה בגמרא.

גמרא:

שנינו במשנה: חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנה לו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנה לסגן והסגן נותנה לכהן גדול:

ומדייקת הגמרא: האם שמעת מינה — מסתם משנתנו ששנינו: מכבדים את ראש הכנסת ואת הסגן בפני הכהן הגדול — שהלכה כמאן דאמר [בבא בתרא קיט ב]: חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב [כשהרב שם], ואין בזה גנאי לרב?

ב. וביומא סט ב כתב, שהוא נלמד ממה שאמר הכתוב בפרשת שופטים [יח ה]: "כי בו [בכהן] בחר ה' אלהיך מכל שבטיך לעמוד לשרת", ונאמר עוד [שם פסוק ז]: "ושרת בשם ה' אלהיו ככל אחיו הלויים העומדים שם לפני ה'", ולא מציינו בה ישיבה; וכן כתב רש"י ביומא כה א, וב"גבורת ארי" שם תמה, שהרי פסוקים אלו נאמרו על עבודה בישיבה, ולא על ישיבה בעלמא, ומפסוקים אלו למדו בזבחים כג ב שהיושב מחלל עבודה.

ג. וברש"י כאן כתב: "אין ישיבה בעזרה: דאין כבוד שמים בכך, ואפילו מלאכי השרת אין להם שם ישיבה, דכתיב [ישעיה ו א]: "וארא את ד' יושב על כסא רם ונשא, ושוליו מלאים את ההיכל. שרפים עומדים ממעל לו".

ומקור הדמיון למלאכים הוא מהירושלמי שהביאו התוספות; והביאור הוא: כי האיסור הוא לישוב בכל מקום שהוא "לפני ה'", וכשם שאין המלאכים יושבים "לפני ה'", כך אסור

24. מרש"י ביומא סח ב נראה, שברכת הכהנים קודמת לברכת ישראל, וכן היא גירסת הגר"א במשנה שם.

25. כתב רש"י: "וכן על ירושלים, ובמסכת סוטה ירושלמית מפרש לה".

ולפנינו בירושלמי פרק ז הלכה ז, לא נזכר כלל לא במשנה ולא בגמרא, שמברך על ירושלים; וראה בהגהות הגר"א במשנה ביומא סח ב, שמחק את ברכת ירושלים מן המשנה, גם רש"י שם לא פירש כלום על ירושלים; ובמשנה שבמשניות כאן לא נזכרה ברכת ירושלים.

26. תוספת ביאור בענין איסור ישיבה בעזרה:

א. לשון הגמרא בסנהדרין קא ב הוא: "גמירי אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית יהודה בלבד". ופירש שם רש"י: "הלכה למשה מסיני ולא מקרא".

ומשנינן כדאמר רב חסדא בסמוך, שהיתה הקריאה של הכהן הגדול (28) בעזרת נשים.

הכא נמי בעזרת נשים, ועזרת נשים לא היתה קדושה, אלא היתה חול כשאר הר הבית, ומותר לישב בה. (29)

מיתכיבי: (30)

והיכן קורין בו את הקריאה של הכהן הגדול: (31) בעזרה.

ומנין שהותרה ישיבה בעזרה למלכי בית דוד? שהרי מצינו בהם ישיבה, שנאמר [שמואל ב ז יח] "ויבא המלך דוד, וישב לפני ה' [לפני הארון שהיה בעיר דוד] ויאמר מי אנכי ה' ד' ומי ביתי כי הביאתני עד הלום"; הרי שהותר לדוד לישב "לפני ה'", והוא הדין שמותר לו לישב בעזרה. (27)

ואם כן האיך יושב הכהן הגדול בעזרה, קודם שמקבל הוא את ספר התורה לידו!?

ניקנור העולה מעזרת נשים לעזרת ישראל לא נתקדש.

א. יש להעיר במה שכתב, שלא נתקדש אלא מן החומה ולפנים, והביא לזה משער ניקנור; שהרי שער ניקנור מיוחד היה מכל שערי העזרה, שלא נתקדש בקדושת עזרה, כדי לטהר שם את המצורעים, אבל שאר חללי השערים נתקדשו בקדושת עזרה, כמבואר בפסחים פה ב: "מפני מה לא נתקדש שער ניקנור מפני מצורעין שעומדין שם", [וכן מבואר בניזיר מד ב ומה א, ועוד מקומות]; ואם כן נתקדשו אף חללי השערים שלא היו מן החומה ולפנים.

ב. יש ללמוד מדבריו שמותר לישב בשער ניקנור, ואף ששער ניקנור נקרא "לפני ה'" כמבואר בניזיר מד ב ומה א, וראה לעיל הערה 24 אות ג.

ג. בעבודת דוד" העיר עוד בדברי רש"י: למה הוצרך רש"י לכל אריכותו, והרי דבר פשוט הוא, שעזרת נשים קדושה כהר הבית ולא כעזרה.

30. כן היא הגירסא בספרים שלפנינו וכן מוכח שגרס רש"י מא א ד"ה ויקרא; וראה מהר"ב ונשבורג והערה 1 לקמן מא א.

31. כן נראה שמבין רש"י את הברייתא, וראה הערה 1 לקמן מא א.

לכל אדם לישב לפני ה', ועזרת ישראל נקראת "לפני ה'".

וכן פירשו אחרונים, את הראיה מדוד שישב לפני הארון בעיר דוד, שמותר לישב בעזרה, כי האיסור הוא בכל מקום שהוא "לפני ה'", והרי דוד "ישב לפני ה'", [הובאו דבריהם ב"מגלת ספר" פרשת שופטים במהד"ת; וראה שם בסוף הענין, דמלשון הרמב"ם במצות עשה כא לא משמע כן; וראה עוד בהערה 29 אות ב].

ד. ראה בתוספות כאן שהאריכו בענין איסור ישיבה בעזרה; וראה עוד בתוספות בזבחים טז א סוף ד"ה מיושב, שצידדו לומר באיסור זה שאינו מדאורייתא, ראה שם ראייתם.

27. כתב רש"י: אלא למלכי בית דוד: שחלק להם המקום כבוד להראות שמלכותו שלימה", ולשון המאירי [בפירושו משנתנן] הוא: "חלק השם כבוד למלכות בית דוד להראות שמלכותו מלכות שמים".

28. כן נראה בפשטות שהיא שיטת רש"י בהבנת דברי רב חסדא; ומה שיש לתמוה בלשון הגמרא לפי זה יתבאר בס"ד בתחילת דף מא א.

29. לשון רש"י הוא: בעזרת נשים היו קורין בו, והיא היתה חול כשאר הר הבית, שלא נתקדש אלא מן החומה ולפנים, ואפילו חלל שער

[כד א]: **מדלגין בנביא** מפרשה לפרשה, **ואין מדלגין בתורה!**? כי השומע את הקופץ ממקום למקום אין לכו מיושב לשמוע.

אמר תירץ אביי: לא קשיא; כי:

כאן — במשנה במגילה — שבא לדלג **בכרי שיפסוק המתורגמן**, שהמתורגמן המתרגם את הפסוק הקודם שקרא, יפסוק מלתרגם עד שיתחיל הקורא לקרוא במקום שדילג לשם, ונמצא שהציבור עומד בשתיקה, ואין זה כבוד הציבור.

כאן — במשנתנו — דילוג מעט הוא מפרשת אחרי מות לפרשת אמור, ובכרי **שלא יפסוק המתורגמן** מלתרגם את שקרא הכהן הגדול בפרשת אחרי מות, ונמצא שאין כאן שתיקה, ולכן מותר לדלג.

ומקשינן עלה: **והא קתני** באותה משנה במגילה: **"מדלגין בנביא ואין מדלגין**

רבי אליעזר בן יעקב אומר: בחר הבית היו קורין בו, שנאמר:

מא-א ויביא עזרא הכהן את התורה לפני הקהל מאיש ועד אשה וכל מבין לשמוע ביום אחד לחודש השביעי. ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער המים [הוא אחד מהשערים הדרומיים של העזרה].

והשתא תיקשי: האיך אתה אומר שהיתה הקריאה בעזרת נשים, והרי חכמים סוברים שהיתה הקריאה בעזרה, וסתם עזרה היינו עזרת ישראל!?

אמר תירץ רב חסדא: זה שאמר תנא קמא בכרייתא שהיתה הקריאה בעזרה, היינו בעזרת נשים.⁽¹⁾

שנינו במשנה: **וקורא אחרי מות ואך בעשור:**

ורמינהי, ותיקשי ממשנה ששנינו במגילה

קאי.

גם עיקר דברי הברייתא צריכה ביאור: מה ראה מביא ראב"י מקריאת עזרא, שהיתה בראש השנה! וראה מה שביאר בזה ב"חזון יחזקאל" שם.

ובגמרא יומא סט ב הגירסא היא באופן אחר: "עומד מכלל דיושב וכו' כדאמר רב חסדא בעזרת נשים הכא נמי בעזרת נשים, והיכא איתמר דרב חסדא? אהא; מיתיבי דתניא [הגר"א ומהר"ב רנשבורג מחקו תיבת "מיתיבי", וכן הגיה כאן מהר"ב רנשבורג; אבל המהרש"א השאיר הגירסא, ראה שם; והגירסא בתוספות ישנים: "מיתיבי" בלא דתניא] היכן קורין בו בעזרה וכו', ואמר רב חסדא בעזרת נשים".

ומכל מקום אף אם נגרוס כהגר"א ונפרש את

1. השמועה נתבארה על פי דברי רש"י שפירש בד"ה ויקרא "קתני מיהא לרבנן, בעזרה היו קוראים", ומבואר שהברייתא הובאה כקושיא; וצריך לומר, שלא ניחא לגמרא לפרש את משנתנו כרבי אליעזר בן יעקב.

ויש לעיין, האיך שייך לומר: "כדאמר רב חסדא בעזרת נשים", ושוב להקשות מהברייתא שעליה אמר רב חסדא שהכוונה לעזרת נשים! גם לשון "הכא נמי בעזרת נשים" שפת יתר הוא, אם לא שנאמר, שנשתרבו לשון זה לכאן מלקמן מא ב גבי הקהל, ראה שם.

עוד צ"ב, שהרי מקור ברייתא זו הוא מתוספתא בסוטה בפרק ז הלכה ת, והיא שנויה שם לגבי הקהל, וכן מבואר בתוספות ישנים יומא סט ב ד"ה מיתיבי, שברייתא זו אהקהל